

EVALUACIJA ČITALAČKOG PROGRAMA PROVEDENOG U KAZNIONICI U LEPOGLAVI, KAZNIONICI U GLINI I KAZNIONICI I ZATVORU U POŽEGI

Evaluacija **Čitalačkog programa za zatvorenike**, projekta udruge **Roditelji u akciji** i **Hrvatskog čitateljskog društva**, za razdoblje provedbe od travnja do studenoga 2016. godine provedena je putem povratnih informacijama očeva zatvorenika, osoblja u kaznionici/zatvoru te obitelji zatvorenika. Evaluacijski upitnici nalaze se u prilogu ovom dokumentu. Pitanja za evaluaciju osmislile su provoditeljice programa kako bi ispitale kvalitetu same provedbe s preporukama za daljnji razvoj programa. Nakon provođenja glavnih aktivnosti sudionicima su podijeljeni evaluacijski listići, a u svrhu održavanja potpune anonimnosti pri ispunjavanju evaluacija, kod povratnog slanja poštom su predviđene kuverte za svaki evaluacijski listić zasebno. U razdoblju do studenoga 2016. pristiglo je ukupno 48 ispunjenih evaluacija.

EVALUACIJA PROGRAMA OD STRANE ZATVORENIKA

Od strane očeva zatvorenika iz Kaznionice u Lepoglavi stiglo je sedamnaest ispunjenih evaluacijskih listića, iz Gline četrnaest, a iz Požege samo jedan. Opći podaci prikupljeni ovim evaluacijama ukazuju na to da više od polovice očeva zatvorenika inače žive u istom kućanstvu s djecom (59,4%). Majka (ili skrbnik) djece dopuštaju 78,1% zatvorenika da kontaktiraju djecu telefonskim putem, a jednak je i postotak viđanja djece i očeva uživo.

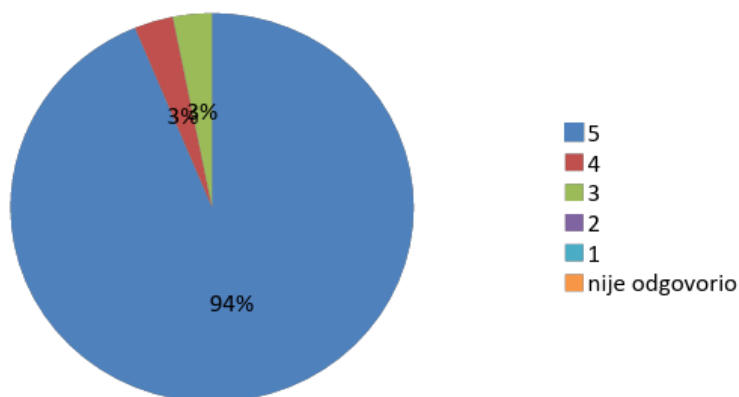
Odgovarajući na pitanje oko toga jesu li aktivnosti u kojima su sudjelovali u okviru Čitalačkog programa (odabir knjige, čitanje i snimanje te slanje snimke) pomogli zbližavanju njih i djeteta, očevi ističu **pozitivne emocionalne promjene**: (*Pomogle su jer su pojačale, potvrdile naše emocionalne veze, osjećaj bliskosti, povezanosti, povjerenja, brige...*), **poboljšanje komunikacije njih i djeteta**: (*Pomogao je sigurno, a na način da imamo više tema za razgovor i bolju komunikaciju.*) te **obostranu korist** (*Ukratko, uljepšali ste mi 2 mjeseca života i meni i mojoj djeci, a u današnje vrijeme nekome uljepšati 1 dan je pobjeda! Hvala, Rode! <3 / Da, sudjelovao sam i dva puta sam snimio priču na CD i poslao je, uz to lijepa dječja knjiga, a meni je to puno pomoglo i mojoj kćerki da se koliko toliko zbližimo i da zna da sam ja njezin tata koji je voli.*). Jedan otac ističe kako je svjestan koliko je važno sudjelovanje očeva u programu: *Smatram da svaka aktivnost koju roditelj radi u kaznionici za dijete pomaže u zbližavanju jer se roditelj u tom trenutku posvećuje djetetu iako ono nije uz njega. Dok sam čitao priče za svoju djecu imao sam osjećaj da su ona tu zbog mene i mogao sam ih zamisliti kako me slušaju. Poslije smo često razgovarali o tome te nas je to bila lijepa uspomena.* Neka djeca su snimku podijelila s prijateljima, pa jedan otac navodi: *"Tata, pročitala sam knjigu, to je dječja knjiga, meni je smiješna. Ali CD mi je super, nisam znala da znaš tako dobro čitati, pustila sam CD i svojim prijateljicama, da čuju tvoj glas i da čuju kako čitaš, a prije toga sam im pokazala slike sa zadnje posjete...!"*.

Reakcije svoje djece mnogi očevi opisuju kao sreću i oduševljenje (*Sin (6) kad je došla slikovnica nije baš bio zainteresiran, ali kad je čuo moj glas žena mu je morala dva puta čitati. Kći (11) je oduševljena! <3 / Razgovarao sam i njega je to oduševilo te često iznova pušta snimku kući kako bi me čuo / Od moje kćeri reakcija je bila odlična. Ustvari bila je oduševljena.*).

Većinom su zadovoljni **izborom knjiga**, tek nekoliko očeva spominje mogućnost većeg odabira literature. Očevi zatvorenici smatraju da im **osoblje kaznionica** daje veliku potporu pri provođenju aktivnosti Čitalačkog programa i ne štede riječi pohvale za njihov angažman i profesionalnost. Neki i direktno ističu dobru volju i motiviranost određenih zaposlenika: *Od velike pomoći jer zbog posla (kuhar u zatvorskoj kuhinji) su mi izlazili u susret da bi prisustvovao predavanju, te posebno gospođa D. koja je provodila vrijeme sa mnom te vodila brigu i izlazila u susret oko snimanja snimke. Dakle šefovi u kuhinji, služba osiguranja te gospođa D. su mi bili od pomoći kako bi uspio prisustvovati te sudjelovati u cijelom projektu (Lepoglava) / Dali su mi najvrjedniju stvar, a to je da se i u zatvoru može biti čovjek i otac. Posebne pohvale gđi. S. na iznimnoj dobroti i susretljivosti. (Glina)*

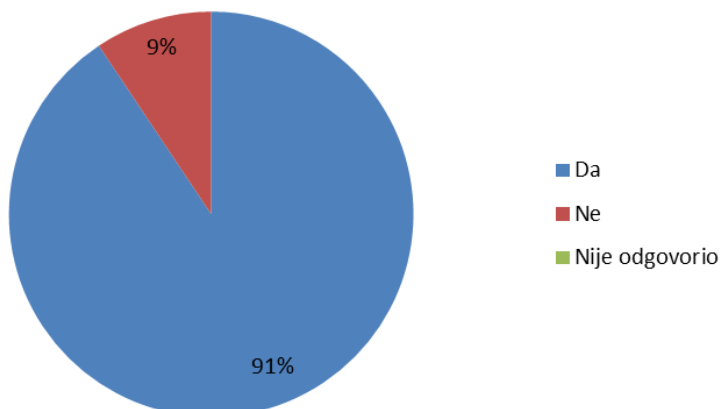
Iz prijedloga za **unapređenje programa** možemo iščitati da kod većeg broj očeva zatvorenika postoji **želja da izrade video snimke** kako bi ih djeca mogla vidjeti tijekom čitanja slikovnica tj. knjiga (*Moj jedini prijedlog bi bio kada bi stvorili uvjete da bi se moglo snimiti video snimka, isto kao što je to slučaj sa audio zapisom, kako bi djeca mogla vidjeti roditelja i tako doživjeti potpunu sliku komunikacije s roditeljem / Ova kaznionica ima svu potrebnu opremu, da se CD-i snime u videu, to bi djeci puno više značilo, jer ima puno djece koja rijetko posjećuju očeve, jer obitelji nema financijskih sredstava za posjete / U kaznionici Lepoglava postoji mogućnost kvalitetnijeg snimanja priča - pomoću mikrofona priključenog na kompjutor (u sklopu informatičke učionice), a na taj način bi se izbjegli nepotrebni zvukovi koji se pojavljuju prilikom snimanja na diktafon (buka, zvono...)).* Drugi prijedlozi uključuju veći izbor knjiga, upoznavanje sa sadržajem knjiga, bolje uvjete snimanja, želju da se aktivnosti programa provode češće i čitanje lektire za zatvorenike i djecu.

Pri procjeni vjerojatnost da će i dalje sudjelovati u aktivnostima Čitalačkog programa od 1 (ne bih sudjelovao) do 5 (sigurno bih sudjelovao), 93,8% zatvorenika izjavilo je da bi sigurno sudjelovalo u programu.

Graf 1. Možete li označiti koja je vjerojatnost da ćete i dalje sudjelovati u aktivnostima Čitalačkog programa? (N=32)

Čak 90,6% zatvorenika označilo je kako bi sudjelovali u Čitalačkom programu kada bi kupovali knjige o vlastitom trošku iz kaznioničke kantine. Jedan otac čak i sam u preporukama savjetuje: *Možda da stave na kantu da se kupi koja knjiga ili bojanka zavisi od dobi djeteta, pa da se može predati na posjeti.*

Graf 2. Biste li sudjelovali u Čitalačkom programu kada biste kupovali knjige o vlastitom trošku iz kaznioničke kantine? (N=32)

Očevi zatvorenici koji su sudjelovali u Čitalačkom programu iznimno su zadovoljni što možemo zaključiti iz visokog postotka procjene vjerojatnosti ponovnog sudjelovanja (94% daje najvišu ocjenu) i spremnosti na kupnju knjiga o njihovom trošku (91%). Gotovo svi očevi pružili su i podržavajuće povratne informacije u pogledu pozitivnih promjena u odnosu s djecom, pohvala nositelju projekta i osoblju tijekom organizacije te sugestijama za unapređenje programa poput izrade video snimka i šireg izbora knjiga.

EVALUACIJA PROGRAMA OD STRANE OSOBLJA KAZNIONICA

Evaluacije su provedene i među osobljem koje je bilo neposredno uključeno u Čitalački program. Iz kaznionice u Lepoglavi stigle su povratne informacije od strane četiri zaposlenika/zaposlenice, dok je iz Požege i Gline stigao po jedan ispunjen evaluacijski listić. Pri sastavljanju evaluacija fokus je bio na pitanjima otvorenog tipa kako bi zaposlenici imali slobodu za izražavanje mišljenja i detaljan opis iskustva sudjelovanja u programu.

Pitali smo ih smatraju li da je Čitalački program potaknuo jačanje povezanosti očeva koji se nalaze u kaznionici i njihove djece. Odgovorima naglašavaju da je program obogatio već postojeće povezanosti te otvorio novi oblik komuniciranja primjeren djeci. Članica osoblja iz Lepoglave opisuje kako **kroz program očevi mogli naglasiti djetetu važnost čitanja knjiga, samim time što su oni pročitali knjigu, a time i djetetu neposredno rekli "važan si mi".**

Izazovi s kojima su se susretali tijekom aktivnosti Čitalačkog programa **prvenstveno su tehničke prirode** poput problema sa snimanjem materijala na diktafon zbog neadekvatnog prostora za snimanje. Spomenuli su kako su morali voditi računa prilikom označavanja CD-ova, kao i snimanje materijala na CD sa diktafona jer su neki zatvorenici imali više djece na različitim adresama. Javio se problem s neodgovarajućom vrijednosti maraka zbog slanja CD-a u inozemstvo, iz razloga što u programu koji financira MSPM nije bilo moguće predvidjeti uključivanje korisnika izvan Hrvatske. Jedna od članica osoblja u Lepoglavi naglašava važnost vlastite motiviranosti pri procesu pomoći zatvorenicima: *Vezano uz to neki su zatvorenici snimali i po 3x, a ja sam imala strpljenja - dok oni stvarno nisu bili zadovoljni. Naravno, tihi kutak u Kaznionici teško je naći, ometalo nas je zvono... No, nismo se dali. (niti ja niti zatvorenici).* Iz kaznionice u Požegi izjavljuju kako smatraju da je problem što zatvorenici nisu voljni sudjelovati u programima u slobodno vrijeme.

Reakcije očeva na program su članovi osoblja opisali veoma pozitivno, u sve tri kaznionice. Iz Gline izjavljuju kako su zatvorenici *pozitivno ocijenili namjeru provoditelja da se zbliže sa svojim djetetom i učine nešto pozitivno za emocionalni razvoj svog djeteta, kao i smanjenje otuđenosti.* U Požegi kažu kako su *oni koji su sudjelovali u čitalačkom programu su bili zadovoljni sami sobom jer su uspjeli snimiti svoju priču za svoje dijete.* Članica osoblja u Lepoglavi opisuje cjelokupni proces: *Program je izuzetno dobro prihvaćen kod većine zatvorenika - očeva maloljetne djece. Knjige su pomno birali, detaljno se pripremali za snimanje i tražili da ih se što prije snimi. Po zaprimanju povratnih informacija, odmah su me došli obavijestiti i prenijeti mi pozitivne reakcije djece i ostalih članova obitelji.* Postavili smo im i pitanje vlastitih prijedloga vezanih uz daljnje provođenje Čitalačkog programa u kaznionicama.

Vidljiva je podrška u nastavku programa, iz Gline izražavaju zadovoljstvo radi sudjelovanja u programu, a iz Lepoglave kažu da bi **program trebalo nastaviti s većom raznolikosti slika/knjiga te predlažu mogućnost snimanja kamerom kako bi djeca i vidjela očeve kako čitaju.**

EVALUACIJA PROGRAMA OD STRANE OBITELJI

Obiteljima zatvorenika koji su sudjelovali u Čitalačkom programu poslano su evaluacije s molbom da odrasli član obitelji i dijete, ukoliko je dovoljno staro, ispune evaluacijski listić. Povratno je stiglo deset ispunjenih evaluacija, od toga su u ispunjavanju njih devet direktno sudjelovala i djeca zatvorenika. **Sva djeca su rekla da ih je poklon razveselio, da im je drago čuti tatin glas te da će slušati CD ponovno jer im se čini da je tata bliže kad slušaju CD. Žele da im tata opet pošalje ovakav poklon.** Njih osmero je reklo i da će tati reći kako im se sviđa poklon i/ili će tati napisati pismo te nacrtati i poslati tati nešto iz priče.

Odrasli članovi obitelji također su dali visoke ocjene, najvišim ocjenama su procijenili da je **da program ojačava povezanost s ocem odnosno da poklon pridonosi očuvanju bliskosti s ocem.** Jednako visoke pohvale programa stižu i u pogledu toga **da je dijete sretnije te da se osjeća sigurnijim.** **Sva djeca su poslušala CD i on ih je razveselio te su uživala slušajući glas svoga oca.** Velika većina odraslih članova je izjavila i **da dijete želi pisati ocu i želi mu više u posjet.**

Bili su i zamoljeni da vlastitim riječima ukratko napišu misle li da aktivnosti pomažu povezivanju djeteta s roditeljem koji je u zatvoru i ako da, kako je program djelovao na njihovu obitelj. Dobiveni su opširni odgovori s naglaskom podrške programu:

- Naravno da pomažu. Svakom djetetu je drago čuti svoga oca pogotovo djetetu koje ga nije vidjelo već duže od godinu dana. Pozitivno, djeca su bila radosna kad su čuli glas oca i ovo je nešto najbolje što smo dobili za ovo vrijeme koje on provodi u zatvoru. Lijepo je čuti glas oca svoga. Hvala velika. (Mama)

- Apsolutno podržavam ovaj projekt, ja kao roditelj, a i ostatak obitelji smatra ga pomakom u pozitivnom smjeru sa ciljem povezivanja i "održavanja" obitelji. Djeca su oduševljena poklonom. Tata im jako fali, a kroz priču koju tata priča, lakše se smire, vesele se pri spomenu tog poklona, shvaćaju lakše da su važni svome tati, a ne nekako "zaboravljeni" u smiraju dana. Želimo još ovakvih priča i projekata gdje je kontakt sa ocem stvarniji. Hvala na ideji, realizaciji...

- Ideja vam je izvrsna! Povezali ste nas i na tome vam puno hvala. Curica (...) je presretna, čitamo od rođenja, sama lista slikovnice. Inače ima (...) godine i (...) mjeseca. Bila je sva ozarena kada je čula tatin glas. Evo rekla sam ime i dob jer vam vjerujem. Puno hvala, divni ste i ako možemo dobiti sljedeću slikovnicu, unaprijed hvala, pozdrav.

Roditelji u akciji – Roda
Studen 2016.

